

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Διεύθυνση
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Ροδόης

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

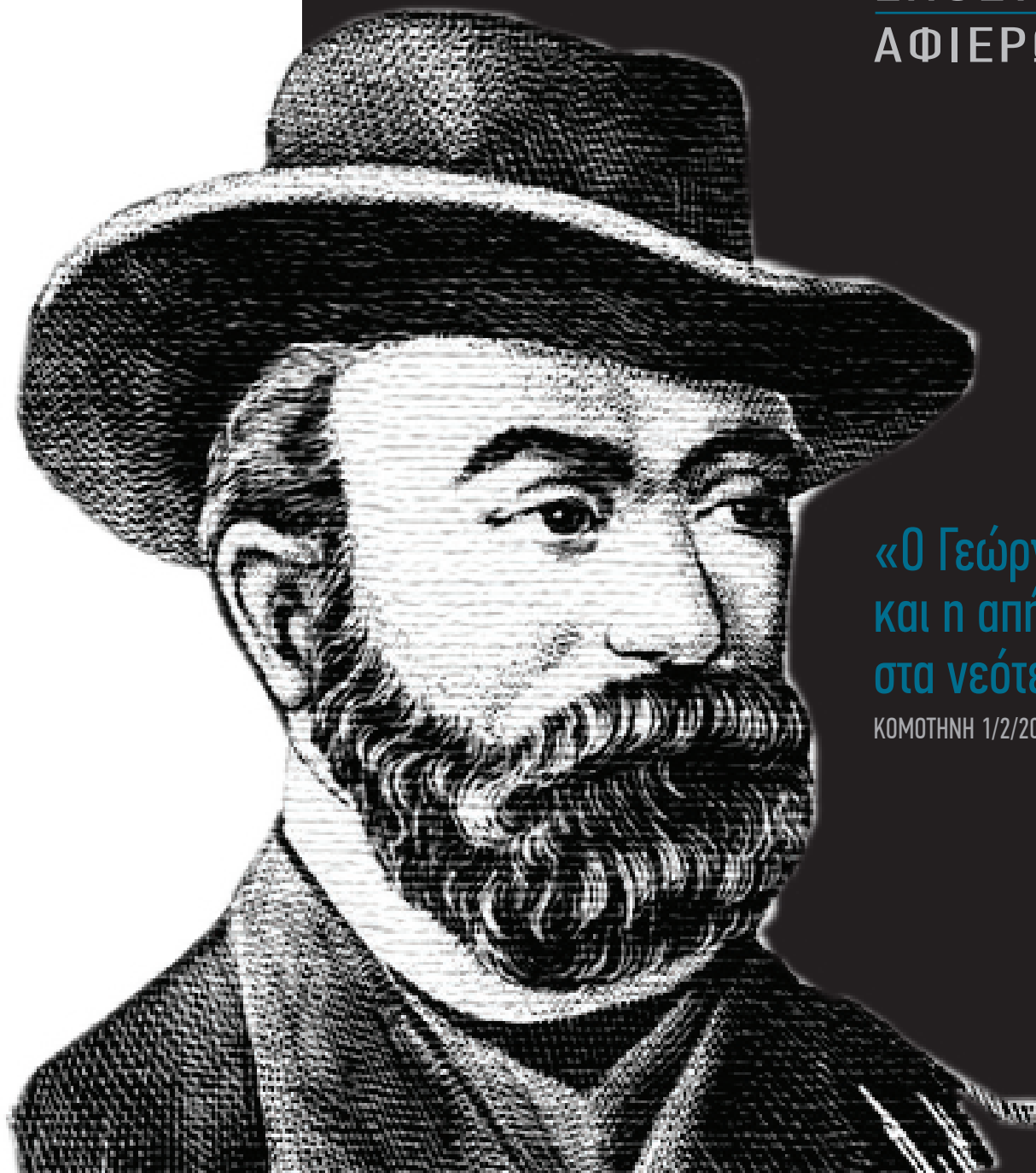
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Διεύθυνση
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ροδόης

ΕΝΘΕΤΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

«Ο Γεώργιος Βιζυηνός
και η απήχηση του έργου του
στα νεότερα χρόνια»

ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1/2/2023

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ
ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Εις την Πόλιν

της Μαρίας Δήμου

Η ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΟΥ γεννήθηκε στην Κομοτηνή. Υπηρετεί στη δημόσια και μειονοτική εκπαίδευση στη Θράκη και στην Κωνσταντινούπολη, όπου ζει τα τελευταία χρόνια. Ασχολείται με την τοπική ιστορία και έχει δημιουργήσει το εκπαιδευτικό παιχνίδι *Μια πόλη, ένα ποτάμι, πολλές ιστορίες* που έχει εκδώσει ο Δήμος Κομοτηνής. Έχει συμμετάσχει στην έκδοση του συλλογικού έργου *Aşrı Memleket* του τουρκικού εκδοτικού οίκου İletişim, με θέμα τη Θράκη. Επίσης, έχει συγγράψει μαζί με τον σύζυγό της Συμεών Σολταρίδη τη μελέτη *Παλαιομουσουλμάνοι – Κεμαλικοί στη Δυτική Θράκη* που κυκλοφορεί σε μορφή ebook. Πρόσφατα κυκλοφόρησε το βιβλίο της *Η Πόλη, όπως την κράτησα μέσα μου* από τις εκδόσεις Επίκεντρο.

*Ἐνθυμούμαι
δ' ἔτι καὶ σήμερον μὲ πόσῃν
παιδικὴν ὑπερηφάνειαν
εἰσῆλθον πρώτην φορὰν εἰς τὴν
πόλιν ὡς νεοσύλλεκτος τοῦ
«ἐσναφίου» τῶν ραπτῶν,
ἀναλογιζόμενος, ὅτι μετὰ τίνας
ἡμέρας θὰ ἐξήλαντον ἐκ τῆς δι'
ἧς ἐπεζοπόρουν τώρα πύλης,
ἐν θριάμβῳ συνοδεύων τὴν
ὠραιότεραν βασιλοπούλαν εἰς
τὸ χωρίον μου. Καὶ τοῦτο μοὶ τὸ
ὑπέδειξεν ὁ παππούς*

*Γ.Μ. Βιζυηνός,
Τό μόνον τῆς ζωῆς του ταξείδιον.*

Το παιδί έπρεπε να φύγει από το χωριό. Τι μέλλον θα είχε εκεί; Ορφανό από πατέρα και με άλλα τρία αδέρφια, ποια μοίρα τον περίμενε; Να είχαν και τίποτε πλούτη, χωράφια, δέντρα, ζώα; Λίγα μέτρα γη, που η δόλια μάνα πάλευε να τα φέρει βόλτα για να ζήσει τα παιδιά της. Κι ο παππούς τους πια είχε μεγαλώσει, τα πόδια του δεν τον κρατούσαν. Βασανισμένος άνθρωπος, τι να σου κάνει κι αυτός; Είχε όμως ακόμα το μυαλό του ο παππούς. Κι αν μέχρι τώρα το έβαζε να πλέκει ιστορίες με βασιλοπούλες και χαρέμια, τώρα ήταν η ώρα να πάρει εκείνος τις αποφάσεις για τον εγγονό του.

—Να φύγει το παιδί, δεν πρέπει να μείνει εδώ. Δεν κάνει για τα καμίνια, δεν κάνει για τα χωράφια, δεν κάνει για τα ζώα. Να πάει να μάθει τέχνη, να μάθει γράμματα, να γίνει άνθρωπος. Η μοίρα του εδώ είναι μαύρη, να πάει στην Πόλη, να αλλάξει, να σωθεί. Η φτώχεια και το θανατικό εδώ τα σκεπάζουν όλα. Να φύγει να πάει στην Πόλη! Εκεί ο κόσμος είναι άλλος, εκεί οι δρόμοι είναι ανοικτοί, εκεί το χώμα βλασταίνει ό,τι φυτρώνει, το θρέφει, το χρυσώνει. Τώρα που ο Σουλτάνος υπέγραψε, λέει, φερμάνια και δίνει ελευθερίες σε Ρωμιούς, Εβραίους κι Αρμένηδες. Τώρα που ο κόσμος αλλάζει κι η Πόλη γεμίζει Ρωμιούς, που τα σχολειά πληθαίνουν κι οι εκκλησιές ψηλώνουν. Να φύγει, να φύγει να σωθεί!

Ο παππούς το φρόντιζε χρόνια τώρα και ετοίμαζε τον Γιωργή του για το φευγιό. Ήταν κι ο Χρηστάκης τους, ο αμπής του, ο πραγματευτής, που πηγαίνερχόταν. Ήταν κι ο αδερφός

του παππού, ο Μηνάς, ράφτης στο τσαρσί. Όλα ήταν έτοιμα, όλα τον περίμεναν. Μόνο λίγο ακόμα να δυναμώσει το παιδί, να αντέξει το ταξίδι, να αντέξει τον χωρισμό από τη μάνα του. Και τον έτρεφε ο παππούς με ιστορίες για να περάσει ο καιρός και να γεμίσει με όνειρα για το ταξίδι.

Η Πόλη όλη έφεγγε και έλαμπε στα μάτια του Γιωργή. Με τα νερά του Βοσπόρου να χύνονται από τη Μαύρη Θάλασσα στη Θάλασσα του Μαρμαρά, με τα γυαλιά πάνω στο κύμα και τις χανούμισσες πίσω από τα καφασωτά, με τις εκκλησιές και τα σχολειά της Ρωμιοσύνης, με τους μπέηδες στους καφενέδες και τους αρχόντους στο Φανάρι, με το τσαρσί κάτω από τις καμπυλωτές στέγες και τα χάνια με τις γεμάτες κόσμο αυλές, με τους μιναρέδες να τρυπούν τον ουρανό και τους κουμπέδες να κάνουν κυματιστό τον ορίζοντα, με τα απλωτά μείντάνια και τα σκιερά σοκάκια. Κι ο Γιωργής ονειρευόταν πως σεργιάνιζε στη βασιλεύουσα αλλά το βράδυ λάγιαζε στην αγκαλιά της μάνας του.

Όσπου ο Χρηστάκης πήρε αγώι για την Πόλη. Το χαμπέρι έφτασε Σάββατο πρωί και το ξημέρωμα της Κυριακής το άλογο είχε φορτωθεί. Η μάνα τους δεν ετοιμάστηκε εκείνο το πρωί για την εκκλησιά. Οι άγιοι και τα κεριά θα μπορούσαν να περιμένουν. Ο Γιωργής της, το σπλάχνο της, έφευγε στα ξένα. Από βραδύς ετοίμασε το μποχτσαδάκι του. Τι είχε σάμπως να του βάλει μέσα; Μια αλλαξιά, δυο τσουράπια κι ένα σταυρουδάκι ραμμένο στη φανέλα,

να τον φυλάει.

Αχάραγα ξεκίνησαν κι η μάνα δεν τολμούσε ούτε να κλάψει. Να γλυτώσει το παιδί, να βρει τη μοίρα του, έλεγε και ξανάλεγε μέσα της. Ο Γιωργής σ' όλο το ταξίδι κρατιόταν γερά από τον αδερφό του, τον Χρηστάκη. Με μάτια ορθάνοιχτα σεργιανούσε το κυματιστό τοπίο της Θρακικής γης. Σαν καΐκι πάνω στο κύμα της θάλασσας, που ποτέ δεν είχε αντικρίσει ο Γιωργής και μόνο μέσα από τα μασάλια του παππού του έφτιαχνε εικόνες, το άτι ανεβοκατέβαινε τους λόφους ακολουθώντας το μονοπάτι που θα τους έφερνε στον προορισμό τους. Τρεις μέρες ταξίδευαν. Ο Χρηστάκης σε κάθε χωριό είχε κι ένα αλισβερίσι. Τη μια πουλούσε, την άλλη αγόραζε. Μπορεί η Πόλη να ήταν ο τελικός προορισμός, όμως για ένα πραγματευτή η διαδρομή ήταν γεμάτη με μυστηρήδες που όλο και κάτι ήθελαν να αγοράσουν. Αργά το απόγευμα της Τρίτης περνούσαν το Edirne Kapı των τειχών. Από δω που για αιώνες έμπαιναν όλοι οι πραγματευτάδες, οι έμποροι και τα εφόδια από τον κάμπο της Θράκης για να θρέψουν και να πλουτίσουν την Πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας. Τι κι αν άλλαξε το όνομα, τι κι αν ο αυτοκράτοράς μας έπεςε για να ανέβει ο Σουλτάνος. Εισ την Πόλιν έτρεχαν όλοι για να βρουν στον ήλιο

μοίρα. Από τα πέρατα της Ανατολής ως τις απαρχές της Δύσης άνθρωποι που μιλούσαν χίλιες γλώσσες και στον θεό έδιναν διαφορετικό όνομα μαζεύονταν σ' αυτό εδώ το σταυροδρόμι.

Το πουγκί στο κεμέρι του Χρηστάκη είχε γεμίσει με γρόσια και το στομάχι τους είχε αδειάσει από τα πάνε έλα πάνω στο άτι. Το προσφάι της μάνας τους είχε κι αυτό τελειώσει. Με το πέρασμα της πύλης των τειχών αυτοσχέδιες ταβέρνες φιλοξενούσαν τους ταξιδευτάδες μ' ένα πιάτο ζεστό φαί. Ξεπέζεψαν κι ο Γιωργής στάθηκε να κοιτά το τζαμί της Μιχριμάχ. Ο μουεζίνης είχε βγει στο μπαλκόνι του μινaré και καλούσε τους πιστούς για το akşam namazi. Οι μπαχτσεβάνηδες από το αντικρινό çukurbostan, την παλιά κινστέρνα του Αέτιου, περνούσαν το δρόμο για το τζαμί. Τα τραπέζια άδειασαν και τα αδέρφια κάθισαν για να κορέσουν την πείνα τους. Ο προορισμός τους, το Karali çarşı, ήταν λίγες εκατοντάδες μέτρα πιο κάτω. Ο θεός τους τούς περίμενε αλλά καλό θα ήταν να πάνε χορτάτοι. Δε φημιζόταν για το κουβαρνταλίκι και τη φιλοξενία του.

Η προσευχή τελείωσε κι ο δρόμος γέμισε νέους και μεγαλύτερους άντρες. Ο Χρηστάκης έκανε νόημα στο Γιωργή να σηκωθεί. Η ώρα περνούσε και οι πύλες

του τσαρσιού θα έκλειναν.

Ο Χρηστάκης είχε ξανάρθει στο ραφτάδικο του θείου τους. Σουρατλής, αγέλαστος, απότομος άνθρωπος είχε το μαγαζί του στο Cebeci han, στο μεγάλο παζάρι. Είχε κάνει όνομα στο εσνάφι του για το κακότροπο της συμπεριφοράς του. Το καλό του χέρι, όμως, στο κόψιμο και το ράψιμο ξεπερνούσε το δύστροπο του χαρακτήρα του. Σχεδόν είχε νυχτώσει όταν τ' αδέρφια πέρασαν μπροστά από την πορτάρα του τσαρσιού. Η πύλη των παπλωματάδων σε λίγο θα έκλεινε κι εκείνοι χτύπησαν τα γκέμια του ζώου για να φτάσουν μια ώρα αρχύτερα στο χάνι. Αν έμεναν απ' έξω, δεν θα είχαν πού να κοιμηθούν.

Ο θεός τούς έδειξε τη σκάλα για το δωματιάκι πάνω από το ραφτάδικο χωρίς καν να τους κοιτάξει. Η καρδιά του μικρού Γιωργή πήγαινε να σπάσει. Τέτοια ώρα η μάνα του ετοιμάζε στο σπίτι το τραπέζι και έψελνε το «φως ιλαρόν» του εσπερινού. Κι ο παππούς καθόταν στο μιντέρι και του έλεγε τις ιστορίες του από τα ταξίδια σε μέρη μακρινά. Πόσο μακρινά έμοιαζαν τώρα όλα αυτά.

Μια ξεφτισμένη μπατανία κι ένα σκληρό στρώμα, λες από πέτρα, θα ήταν τώρα η φωλιά που θα τον φιλοξενούσε.

Το κερί είχε αρχίσει να δακρύζει, όταν η πόρτα του ραφτάδικου έκλεισε με έναν

χτύπο που τάραξε τα σωθικά τους. Ο Βόσπορος, η Θάλασσα του Μαρμαρά, ο Κεράτιος ήταν άραγε τόσο μακριά που ούτε ο παφλασμός των κυμάτων, ούτε το θαλασσινό αεράκι ούτε τα πουλιά τους έφταναν εδώ; Αλλά και κοντά να ήταν αυτοί οι τοίχοι, οι πέτρινοι λες κι ήταν κάστρου, πού να αφήσουν τον έξω κόσμο να εισχωρήσει εδώ... Ίσως αύριο, σκέφτηκε ο Γιωργής, ίσως με το φως της μέρας, ίσως όταν θα πηγαίνει στις κυράδες τα μεταξωτά φουστάνια και τις δαντελωτές πουκαμίες, τα κεντητά μαντίλια και τα βαριά πανωφόρια, ίσως τότε, ίσως τότε να δει όλα όσα του έλεγε ο παππούς.

Ο Χρηστάκης το επόμενο πρωί άφησε το μικρό δωματιάκι και με μια αγκαλιά που πόνεσε τα κόκαλα του Γιωργή τον αποχαιρέτησε. Θα φόρτωνε και πάλι το άτι μεπραμάτεια από το τσαρσί και θα έπαιρνε τον δρόμο της επιστροφής.

Οι μέρες περνούσαν και το ραφτάδικο έμοιαζε με κάτεργο. Ο Γιωργής δεν ήταν παιδί για να γίνει τσιράκι για ένα πιάτο φαΐ κι ένα σκληρό στρώμα, Birtas çorba bir kuru şilteicin, όπως συνήθιζε υποτιμητικά να του λέει ο ουστάς και αφεντικό του. Ο Γιωργής είχε όνειρα, που ξεκινούσαν από τις διηγήσεις του παππού του κι έφταναν στις τζούμπες των αρχοντικών, στα καφασωτά των

κονακίων, που έβλεπε κάθε φορά σαν έβγαινε για ένα χαΐρι, για μια δούλεψη έξω από το χάνι του τσαρσιού. Αλλά τα πιο μεγάλα όνειρα τα έκανε κάθε βράδυ. Τότε που το ραφτάδικο έκλεινε κι εκείνος ανέβαινε στο κελί του. Τότε, από τον μικρό φεγγίτη που έβλεπε μόνο ουρανό, σαν τους γλάρους κι εκείνος πετούσε πάνω από τη θάλασσα του Μαρμαρά κι έφτανε στη Χάλκη. Εκεί που είχε πάει με τον παπα-Γιάννη από το Μουχλί του Μπαλατά. Τον είχε πάρει μαζί του το Μέγα Σάββατο και μείναν κι ανήμερα το Πάσχα, τις μόνες μέρες που ήταν κλειστό το ραφτάδικο. Εκεί ψηλά στο Λόφο της Ελπίδας άναψε και στη δική του ψυχή μια σπίθα ελπίδας και χαράς, όταν ανέβηκε τα σκαλιά της Ιεράς Σχολής. Μαγεύτηκε από το μεγαλείο αυτού του σχολείου, από τον λόγο των δασκάλων και των μαθητών. Μαγεύτηκε κι από την άπλα του ορίζοντα, του ουρανού το ατελείωτο, του μυαλού το μεγαλείο και της ψυχής τα βάθη.

Εκείνα τα σκαλιά ονειρευόταν να ανεβεί, να ακούσει τους δασκάλους, να πιάσει τα βιβλία, να τα ξεφυλλίσει. Να διαβάσει κι εκείνος τα θαυμαστά κείμενα των μεγάλων Ελλήνων, όπως του έλεγε ο παππούς του. Να ανεβεί τις σκάλες και να μείνει εκεί, μέσα στις ψηλοτάβανες αίθουσες, ανάμεσα στις βιβλιοθήκες, μπροστά στους μαυροπί-

νακες. Να ψάλλει και να διαβάζει, όσα την ψυχή του ανθρώπου παλεύουν για να σώσουν.

Το ραφτάδικο, όμως, τον κρατούσε εκεί δεμένο, αμανάτι λες που τον άφησε ο αδερφός του, δέσμιο μιας υπόσχεσης που είχε δώσει στον παππού του. Πού να το 'ξερε τότε ο Γιωργής πως λίγους μήνες μετά η ζωή ή μάλλον ο θάνατος θα έδινε λύση στα βάσανά του και όλα θα έπαιρναν μιαν άλλη τροπή.